

NEKE SAVREMENE STRATEGIJSKE DILEME SR NEMAČKE

Nastajanja i razvoj SR Nemačke i Bundesvera treba posmatrati u svetlu evropskih i svetskih političkih kretanja u poslednjih dvadeset godina, a posebno kroz stavove i promene strategijskih koncepcija „velikih“, jer su one bitno uslovile nastajanje SR Nemačke, dale podsticaje za njen razvoj, odnosno u određenim etapama ograničavale direktno ili indirektno njene ambicije. Prema tome, gledanje na zapadnonemački fenomen (kao na samostalnu i autohtonu pojavu je polovično i jednostrano. Neosporno je da zapadnonemačke unutarnje političke, vojne, socijalne i posebno ekonomske mase predstavljaju drugu značajnu dimenziju u oceni njegovog razvoja i kretanja. No, tek sagledavajući oba činioca, politiku velikih svetskih sila i nacionalne ambicije, i stvarne mogućnosti SR Nemačke, njihovu međusobnu povezanost i uzajamnu uslovljenost, moći ćemo objasniti savremene zapadnonemačke strategijske dileme, u kojima se „hteti“ neprekidno sukobljava sa „moći“.

Do formiranja SR Nemačke 1949. godine i osnivanja Bundesvera godinu dana kasnije došlo je zbog poznatih političkih odnosa u Evropi posle drugog svetskog rata, a posebno zbog tadanje politike SAD, koje su neposrednom političkom i obilnom materijalnom pomoći bile inicijator i nosilac osnivanja zapadnonemačke države i njenih oružanih snaga. Bio je to period u kome su SAD, zastupajući koncepciju „masovne odmazde“, tražile konvencionalne snage „štita“ za svoj nuklearni „mač“. Svega par godina ranije do nogu potučeni Nemci su se bezrezervno prihvatili te uloge, koja je u suštini za njih bila veoma opasna i nimalo privlačna. Braneći levu obalu Rajne trebalo je da sačekaju američki nuklearni protuudar. U to vreme zaista nisu bili u stanju da protuslove ili da zahtevaju.

Međutim, od tada je prošlo više od sedamnaest godina, period u kome su mnogi svetski i evropski politički i strategijski činioci dobili nove proporcije i dimenzije. Jedan od značajnih rezultata tog kretanja je izvesno stanje strategijske ravnoteže do koga je došlo u Evropi poslednjih godina. Pomenućemo osnovne faktore koji su tome doprineli.

Američka koncepcija „masovne odmazde“, koja se u početku zasnivala na monopolu, a zatim na premoći u nuklearnim sredstvima pokazala se kao prevaziđena i nerealna. SSSR je u razvoju savremenog naoružanja uspeo da sintezom nuklearne bojeve glave i balističke rakete (tadašnja američka kombinacija: nuklearna bojeva glava — strategijski bombarder) preskoči čitavu fazu. Pretnja je, u najmanju ruku, postala obostrana.

Ratom opustošene evropske države se oporavljaju i beleže veliki uspon u nauci, tehnici, industriji, tehnologiji itd. One više ne žele da budu privesak SAD, čiji diktat postaje iz godine u godinu sve manje osnovan. Zapadna Evropa počinje glasno da traži svoje mesto. Jedna od konsekvenci takvog stanja je zahtev za reformu NATO-a. Opšti smisao te tendencije se na Zapadu slikovito izražava formulacijom: NATO ne treba da bude krug sa jednim centrom, već elipsa koja ima dva težišta. Evropa treba da postane ravnopravni partner SAD.

Zaštite neposredne ratne opasnosti poslednjih godina premešta se iz Evrope u Aziju, posebno na Daleki istok. Spomenimo samo angažovanje SAD u Vijetnamu, koje se ni izdaleka ne iscrpljuje snagama od 420.000 pripadnika cružanih snaga i 1,8 milijardi dolara mesečnih izdataka za vođenje ovog rata, jer je posredno angažovan znatan deo čitave vojne mašine SAD. Ta situacija Amerikancima nužno nameće da se dezangazuju u Evropi, gde im trenutno odgovara stanje ravnoteže.

Pojava kineskog nuklearnog potencijala, a posebno tempo kojim se on razvija (navodno, treća serija je imala već i termonuklearne elemente) iznenadila je i Zapad i Istok. Pored toga, razvoj kineskih unutarpolitičkih kretanja i spoljnopolitički akti prisiljavaju i Sovjetski Savez da svojim dalekoistočnim granicama posveti veću pažnju.

Sem pobrojanih činilaca verovatno je najznačajniji i stvarni materijalni faktor ravnoteže sadašnji izbalansirani odnos nuklearnih snaga i sredstava u Evropi. Danas su isključeni pritisci koji su nekada bili mogući zbog jednostranog posedovanja nuklearnih sredstava. Nuklearni arsenal je na obe strane, po raznovrsnosti dometa (od par kilometara do petnaest hiljada kilometara) i kompletnosti skale jačine (od pola kilotona do nekoliko desetina megatona), tako raznovrstan i svestran da je nuklearna pretnja postala apsolutna.

Sve ovo izazvalo je bitne promene u savremenim strategijskim koncepcijama. Ranije se polazilo od toga da je moguć samo opšti nuklearni rat do koga bi došlo iznenada. Danas se sve češće zastupa gledište da je opšti nuklearni rat malo verovatan, a da su moguće sve vrste ratova. Rat vođen konvencionalnim sredstvima sa ograničenim ciljem sve više stiče pravo građanstva, i od mnogih autora se spominje kao najverovatniji vid eventualnog rata.

Svojevremeno se smatralo da na bilo kakav napad treba odgovoriti opštim nuklearnim udarcem. Savremena koncepcija SAD „elastični odgovor“ napušta dosadašnju isključivost i smatra da protudejstva treba da budu prilagođena prema aktivnosti protivnika. Drugim rečima, ako dejstva otpočnu konvencionalnim snagama, nije neophodno da se odmah reaguje nuklearnim oružjem. Šta više, sukob može otpočeti i završiti konvencionalnim sredstvima. To gledanje je opet izazvalo opštu tendenciju jačanja konvencionalne komponente kod većine oružanih snaga.

Momenat iznenađenja, jedan od aksioma ranije strategijske koncepcije, takođe je pretrpeo znatne promene. Sada se smatra da bi ratu prethodio izvestan period zategnute situacije (mada se ne-

isključuje mogućnost da rat počne iznenada posle vrlo kratkog perioda krize), koji bi bio dovoljno velik da se izvrši koncentracija snaga i preduzmu ostale pripreme za rat. Ogromne mogućnosti savremenog transporta pružaju uslove da se to učini.

U svetlu iznesenih faktora i uslova koje oni nameću treba posmatrati i razvoj SR Nemačke i Bundesvera. Evo kako su se te promene odrazile na zapadnonemačke vojnopoličke i strategijske koncepcije.

Za proteklih petnaest godina SR Nemačka se ne samo potpuno oporavila od rata već je po svojoj ekonomskoj snazi izbila u red najjačih evropskih država. Pored poznatih spoljnih i unutarnjih činilaca, jačanje ekonomske snage znatno je doprinelo naglom i efikasnom jačanju Bundesvera. Proporcije u kojima se kretao zapadnonemački vojni budžet o tome govore veoma rečito. Od 1956. godine, pa, preko 1960. i 1965. do 1967. godine on je skokovito rastao od 3,4; 10,3; 18,7 do 19,6 milijardi maraka. Poslednjih godina zapadnonemački vojni budžet iznosi oko 25% državnog budžeta, odnosno blizu 6% nacionalnog dohotka (SAD oko 11%, Velika Britanija oko 7%).

U početku nije bilo zamišljeno formiranje samostalnih oružanih snaga SR Nemačke, već „učestvovanje nemačkih vojnika u evropskoj armiji“ (plan Pleven). To načelo je ubrzo napušteno i započelo se sa stvaranjem vlastite oružane sile — Bundesvera, koji je već 1955. godine ušao kao ravnopravan partner u NATO. Dolazi do formiranja dvanaest divizija, za koje se smatra da su po svojoj udarnoj i vatrenoj moći najjače formacije ove vrste na svetu. Kroz svega par godina Bundesver je postao najjača zapadnoevropska oružana sila sa klasičnim borbenim sredstvima.

Proporcionalno narastanju moći Bundesvera menjaju se i strategijska gledanja. Već 1955. godine počelo se razmatrati organizovanje odbrane sa obe strane Rajne, 1958. godine linija otpora se prebacuje na reku Vezer i Leh, a 1963. godine je „isturena“ na samu istočnu granicu. Tu ujedno leži i početak njihove današnje službene strategijske koncepcije poznate pod nazivom „isturena odbrana“ (Vorwaertzverteidigung).

Međutim, na takav razvoj nisu uticali samo unutarnji zapadnonemački faktori, već, u znatnoj meri, svetske političke i strategijske promene. „Isturena odbrana“ kao strategijska koncepcija (braniti se na krajnjim istočnim granicama SR Nemačke), verovatno, ni izdaleka ne zadovoljava zamisli zapadnonemačkih generala i velikog dela političkih snaga, koje prisvajaju pravo da zastupaju interese čitave Nemačke i da su kao takve pozvane da se bore za njeno „ujedinjenje“. U tom smislu je i „isturena odbrana“ kompromis između želje i nemoći da se u tom trenutku istorije, sada, 1967. godine, sme i može tražiti više.¹

U čemu je suština koncepcije „isturene odbrane“? Čim se izvrši aktivnost graničnih jedinica u pretpolju i dejstva se prenesu

¹ Zapadnonemački vojni šefovi često ističu u javnosti da „isturena odbrana“ ne znači prekoračiti granicu, odnosno izvođenje ofanzivnih dejstava. — General Kilmanseg: „Termin isturena odbrana nije adekvatan, ne sviđa mi se“.

na prednji kraj odbrambene zone korpusa (korpusna odbrambena zona se od prednjeg kraja proteže na dubinu od 80 do 120 km), *odmah otpočeti dejstva taktičkim nuklearnim projektilima* po napadaču i sprečiti mu koncentraciju i produženje napada. Ukoliko se uoči da se radi o „velikom napadu“ treba započeti nuklearnim udarima (avijacijom) po koncentracijama u dubini.

Takvom koncepcijom zapadnonemački generalštab direktno se suprotstavlja američkoj koncepciji „elastičnog odgovora“, za koju smatraju da je za njihove uslove neprihvatljiva. Zapadnonemačko vojno rukovodstvo smatra da nuklearna pretnja treba da otpočne na samoj granici, jer boriti se od granice konvencionalnim snagama značilo bi izložiti se uništenju. Konvencionalne snage SSSR su toliko snažne da nije prinuđen da već u početnim dejstvima angažuje nuklearne snage.

I tu je kamen spoticanja. Maknamara odlučno odbija da prihvati nemačke argumente, odnosno pravo i nužnost upotrebe nuklearnih sredstava od same granice. Motivi američkog stava su očigledni. SAD ne želi dati Nemcima nuklearne bojeve glave (mada se radi o sredstvima „male“ snage), jer se boje da ne bi neki granični incident (koga bi mogli čak i sami da izazovu) objasnili kao početak agresije na koju treba odmah, prema njihovim gledanjima, reagovati nuklearnim udarima. To bi izazvalo nuklearnu reakciju SSSR, koja bi mogla prerasti u opšti nuklearni rat. Ukratko, SAD neće da daju Nemcima nuklearne bojeve glave, jer se boje da bi Bundesver mogao da bude „upaljač“ opšteg svetskog nuklearnog rata.

Nemci su u svojim stavovima uporni i u njihovu odbranu iznose brojne argumente. Evo nekih, osnovnih.

Geografsko-strategijski položaj SR Nemačke je izrazito nepovoljan. Zapadnonemački „čaršav“ dugačak preko 700 kilometara, a dubok, mestimično, jedva preko 300 kilometara, graniči se čitavom istočnom granicom sa državama članicama Varšavskog ugovora. Sem toga, na površini od 248.000 km² živi 54 miliona stanovnika, odnosno 220 stanovnika na kvadratnom kilometru. Takovo rasprostiranje Zapadne Nemačke i gustoća naseljenosti² čine čitavu njenu teritoriju, bez izuzetka, veoma ranjivom.

Oružane snage NATO na teritoriji SR Nemačke (24 divizije, od čega 12 Bundesvera, 5 SAD, 3 Velike Britanije i po 2 Francuske i Belgije) su relativno malobrojne u odnosu na pretnju koju predstavlja vojni potencijal zemalja članica Varšavskog ugovora, koji „neprekidno raste, modernizuje se i integrira do najvećeg stepena“... „Dva miliona do zuba naoružanih ljudi stoji iza gvozdene zavese“... „Na ‚M‘ oni raspolažu sa 60 divizija, 17.000 tenkova“, i slično.

Kod takvog omera snaga nema govora o povlačenju dela savezničkih snaga. (U poslednje vreme sve češće se čuju glasine o povlačenju dela britanskih, francuskih pa i znatnih američkih snaga.)

² Gradova preko 50.000 stanovnika	48
„ „ 100.000	43
„ „ 500.000	12
„ 2 miliona	3

Uz te snage koje treba bezuvetno da ostanu, potrebno je znatno ojačati i konvencionalne snage Bundesvera. SR Nemačka ne može

ISTURENA ODBRANA POSLE 1. VII 1966. GOD.

verovati u naknadnu intervenciju velikih snaga. One bi došle u času kada bi SR Nemačka bila pretežno već likvidirana. Sovjetske snage mogu izbiti na Rajnu za tri dana.

Pretnja mora biti tako kompletna da protivniku ne padne na um da krene u napad. Prema tome, neophodno je da Bundesver raspolaže taktičkim nuklearnim bojnim glavama, jer se samo nuklearnom pretnjom može sprečiti rat na teritoriji SR Nemačke.

Evropa je i nadalje neprekidno žarište rata. Neophodno je održati NATO. To je jedini način da se spreči agresija SSSR-a. Cilj sovjetske politike o koegzistenciji je da vojnički i moralno razoruža Zapad, a istovremeno sebi ostavlja mogućnost da otpočne rat kad god to zaželi.

Posve je neizvesno da li nuklearni deterent SAD stvarno može da zaštiti SR Nemačku. Ova ocena se u poslednje vreme sve glasnije i sve češće čuje u SR Nemačkoj (nepoverenje za nepoverenje). Ide se čak dotle da se otvoreno izražava sumnja u spremnost SAD da se u kritičnom času svojim deterentom efikasno angažuju za zapadnonemačke interese.

Stalni refren svih zapadnonemačkih argumenata je: „Mi smo ugroženi, pretnja je veoma jaka — neophodno je da nam se dâ nuklearna bojeva glava. Ako se ne zadovolji taj naš ključni zahtev, onda je izlišno postojanje Bundesvera“.

Taj stav ujedno predstavlja i osnov njihove nuklearne politike. Nastojanjem Bundesvera a uz direktnu pomoć SAD, broj sredstava za lansiranje, odnosno prenošenje nuklearnih bojevih glava na području SR Nemačke neprekidno raste. Ako zbrojimo sva takova sredstva (artiljeriju 155, 175, 203 mm, raketna sredstva „Onest Džon“, „Serdžent“, „Peršing“ i avijaciju namenjenu za nuklearna dejstva), na teritoriji SR Nemačke danas se nalazi blizu 1.500 lansera, odnosno nosača nuklearne bojeve glave. To je, svakako, impozantna brojka. No, stokovi bojevih glava su pod američkom kontrolom. Taj fakat u tzv. sistemu duplih ključeva onemoćava njihovu upotrebu bez pristanka SAD.

Pritisak zapadnonemačkih vojnih krugova, diplomatije, političara i štampe za dobijanje nuklearne bojeve glave je već godinama veoma jak i stalno raste, no SAD su u svom stavu konsekvantne. Predstavnici Bundesvera su, doduše, dobili značajno mesto u Maknamarinom komitetu za nuklearno planiranje i u okviru toga razna ovlašćenja koja ipak imaju manje-više formalno značenje. Ono osnovno: pravo na raspolaganje sa nuklearnom bojevom glavom, to nisu uspeli da postignu.

Postavlja se pitanje, zašto SAD postupa tako sa svojim vernim saveznikom. Zar je snaga ugovora na kojima se zasnivaju ti stavovi zaista tako velika? Suština odgovora na to pitanje je već data. SAD ne žele da se davanjem nuklearne bojeve glave izlože riziku da budu uvučene u opšti nuklearni rat, u kojem bi nuklearna sredstva zapadnih Nemaca poslužila kao detonator.

Međutim, zapadnonemačka nuklearna politika ima i svoj drugi aspekt: razvijanje nuklearne energije za mirnodopske potrebe (iako je savremenom svetu teže razlikovati vojne od nevojnih potreba, pogotovu kad se radi o nuklearnoj energiji). SR Nemačka razvija u poslednje vreme, van vojnih programa, vrlo intenzivnu delatnost na polju nuklearnog istraživanja. Ona ima sve osnovne preduslove za samostalan razvoj nuklearnog potencijala (industriju, naučne kadrove, novac itd.). U 1966. godini državni budžet je za ovu aktivnost predvideo iznos od 1,6 milijardi maraka (38% više nego u 1965. godini). Ulaganja privatnog kapitala u ovu granu, posebno

Simens i AEG, su neuporedivo veća³. Poznati su njihovi napori za nabavku fisionog materijala i niz bilateralnih aranžmana sa nizom evropskih i vanevropskih zemalja radi uključivanja u nuklearne programe.

Po nekim pokazateljima izgleda da su zapadni Nemci na tom području postigli veoma značajne naučne i tehničke rezultate, što ne konvenira Sjedinjenim Državama, koje ne žele tako aktivno uključivanje SR Nemačke u razvoj nuklearne energije. U tom sveltlu treba posmatrati i poslednji međunarodni ugovor o neproliferaciji na kome Amerikanci insistiraju, a Zapadna Nemačka ga odlučno odbija, bojeći se da bi im pristupanje tom ugovoru nametnulo ograničenja zbog kojih bi tehnički i naučno zaostali. Naime, pristupajući sporazumu o neproliferaciji morali bi prihvatiti ograničenja u nabavci fisionog materijala, koje taj ugovor nameće, a to bi bila ozbiljna prepreka zbog koje bi u naučnoj trci mogli da pretrpe nenadoknadive gubitke.

Pored službene strategijske koncepcije, u zapadnonemačkoj vojnoj publicistici susreću se i studije pojedinaca koji predlažu nova rešenja. S obzirom na ozbiljnost autora i originalnost njihovih predloga iznećemo dva koja su veoma različita po idejama i stavovima.

General Kisel polazi od toga ča je zapadnonemački prostor tako male dubine i toliko gusto naseljen da su uzmicanje i evakuacija isključeni. Po njegovom mišljenju, SR Nemačku treba braniti kao mostobran. Odrabrana mora biti poziciona, a pokretna samo u taktičkim razmerama.

Sadašnje snage Bundesvera su po Kiselu malobrojne, i u slučaju rata bi se istrošile za desetak dana. Zbog toga se zalaže za znatno jačanje pešadije koja u odbrani, ukoliko je svrsishodno organizovana, maksimalno efikasna u protuoklopnom smislu i dobrog morala, ima presudan značaj za uspešno izvršenje zadatka. Interesantna su njegova razmišljanja o organizaciji odbrambene zone i ulozi pešadije u odbrani.

Odbrambenu zonu treba, po njegovoj zamisli, na čitavoj dubini posesti nizom vodnih otpornih tačaka, koje su dobro utvrđene, organizovane za kružnu odbranu, povezane celishodnim vatrenim sistemom, a na međuprostorima zaštićene minkim poljima. Pored toga, u odbrambenoj zoni bi u pogodnom rasporedu trebalo podići veliki broj malih objekata stalne fortifikacije („ne velike objekte, jer su oni zamka za ljude“), kao što su, mitraljeska gnezda, topovski bunker, komandna mesta, što bi znatno doprinelo upornosti odbrane. U odbrambenoj zoni dejstvovali bi manji odredi koji bi vršili protunapade i sadejstvovali utvrđenim snagama. Prednji kraj bi obavezno trebalo organizovati na zadnjem nagibu. Tako organizovana odbrana prisilila bi protivnika da u napadu koncentriše i na određenim pravcima grupiše jače snage, i da tako stvara rentabilne nuklearne ciljeve.

³ Danas SR Nemačka raspolaze sa:

15 nuklearnih reaktora pri visokim školama;

7 „ „ namenjenih za naučna istraživanja;

3 nuklearne centrale koje su već u proizvodnji.

NATO divizije, uključujući i 12 divizija Bundesvera, dejstvovala bi u dubini pokretom i udarom na delove protivnika koji su se uspeli probiti.

Pešak, koji je sve iskoristio za svoju odbranu, jači je od grenadira u oklopu (u obrazloženju svojih stavova poziva se na iskustva rata u Koreji i u Vijetnamu). Ukopavanje daje borcu isto toliku, ako ne i veću, zaštitu od nuklearnih borbenih sredstava, kao i oklopni transporter. Pešak je neuporedivo jeftiniji, a pešadijski položaji se mogu razviti u neograničenom opsegu. Formiranje oklopnih jedinica je izvanredno skupo, a održavanje je složeno i osetljivo.

Za realizaciju ove koncepcije Kisel predlaže formiranje 60 (!) novih pešadijskih divizija (Mikše ima sličnu zamisao, no, on se zadovoljava sa 40 divizija), odnosno angažovanje oko milion vojnika. Pošto danas Bundesver raspolaže sa 900.000 obučених rezervista, po njegovom mišljenju, trebalo bi za ostvarivanje ove varijante angažovati i neka od poslednjih ratnih godišta.

Zanimljiv je zaključak generala Kisela, u kome kaže da bi ta koncepcija mogla da zadovolji i u slučaju povlačenja dela savezničkih snaga... „i upošte se nameće pitanje nije li izdržavanje stranih trupa skuplje od držanja odgovarajućih vlastitih konvencionalnih snaga“. Još jedan kuriozitet. Kisel upoređuje ovo rešenje sa Vojnom krajinom koja se, po njegovoj oceni, pokazala veoma efikasnom u borbi protiv Turaka.

General Bonin izneo je koncepciju koja je upravo antipod gornje zamisli. Evo kako on razmišlja. SR Nemačka nije ugrožena od Sovjetske armije, već od nuklearnog sukoba između SAD i SSSR, koji bi za par sati uništio SR Nemačku. Sovjetski Savez neće napasti tako dugo dok ne neutrališe sva nuklearna sredstva na teritoriji SR Nemačke. Prema tome, sa teritorije SR Nemačke treba da se uklone sva nuklearna sredstva. De Gol je na vreme uvideo tu opasnost i povukao se iz NATO. Odbrana SR Nemačke treba da se zasniva na stratezijskom deterentu SAD. Treba kompletno promeniti koncepciju stalnih baza, pa prema tome i NATO-strategiju. Sadašnji Bundesver je po svojoj organizaciji i formaciji snaga napada i provokativan. On mora promeniti svoju fizionomiju, i zato ga treba reorganizovati u snagu koja će biti namenjena za odbranu granice. Bundesver treba smanjiti na 160.000 ljudi (sada Bundesver broji preko 460.000 ljudi), a povećati značaj granične trupe i „Domovinske odbrane“ (Heimschutz). Samo tako Nemačka može da živi. Oni koji drže revanšističke govore su luđaci. Još jedno novo nasilje Nemačke u Evropi značilo bi njen konačni kraj.

Bundesver danas, pri trenutnom odnosu snaga, zacemento nije oružana sila koja bi mogla samostalno da menja postojeće stanje u Evropi. U tom smislu ne treba zapadati u grešku i pokušavati da se u novome prepozna staro.

Ali treba konstatovati da je zapadnonemačko vojno rukovodstvo u poslednjih 20 godina do kraja iskoristilo svaku mogućnost koja mu se pružala da ojača svoju oružanu silu. Zahvaljujući prilika u Evropi i odnosima u svetu postigli su mnogo — narasli su

u najjaču i najorganizovaniju oružanu silu naoružanu klasičnim sredstvima u Zapadnoj Evropi. To što nisu postigli više i u procesu narastanja otišli još dalje, nije rezultat njihovih zadovoljenih ambicija, ili njihovog „osećanja mere“, već limita koji su im postavljeni kretanjem u svetu uopšte, a posebno u Evropi.

Dalje, u postojećoj konstelaciji relativne ravnoteže u Evropi, zapadnonemačke oružane snage, određeni politički krugovi, a posebno jake revanšističke snage ostale su nosilac zategnute situacije u ovom delu sveta — snaga koja neprekidno deluje protiv ravnoteže. Ona im ne odgovara, jer u ravnoteži vide održavanje postojećih granica, a o tom pitanju je njihov stav nepomirljiv. Drugim rečima, SR Nemačka sa određenim političkim krugovima i njihovim ambicijama, sa svojim oružanim snagama i svim ostalim stalno rastućim latentnim opasnostima koje ona sadrži predstavlja neprekidno potencijalno žarište rata u Evropi.

I na kraju, u jednoj promenjenoj evropskoj situaciji, SR Nemačka bi se, s obzirom na svoje razvijene oružane snage i velike mogućnosti nuklearnih oružja koja su bazirana na njenoj teritoriji, napuštajući sve svoje „odbrambene strategijske koncepcije“, pojavila kao izvanredno opasan i jak saveznik snagama agresije. To je ono što treba posebno da zabrinjava i što treba imati neprekidno u vidu.

B. Z.